

K súčasným podobám vnímania estetickej hodnoty literatúry socialistického realizmu

Irina Dulebová, Filozofická fakulta UK, irinablava@centrum.sk

Kľúčové slová: socialistický realizmus, sovietska literatúra, estetická hodnota literárneho diela, ideologický pragmatizmus v literatúre

Ключевые слова: социалистический реализм, советская литература, эстетическая ценность литературного произведения, идеологический прагматизм в литературе

Sebareflexívnosť literárnej vedy nadobúda na prelome storočí špecifické smerovanie pod vplyvom viacerých spoločenských a s nimi spojených kultúrnych obratov, ktoré kladú pred vedcov otázku reorientácie metodologického charakteru ako aj problémového vedomia relevantnosti predchádzajúcich výskumov. Otázka usúvzťažnenia estetickej hodnoty a ideologického pragmatizmu v sovietskej literatúre XX. storočia je široko diskutovaná v súčasnej ruskej literárnej vede, ale ja napriek horúcim a rozsiahlym polemikám sa zatiaľ nepodarilo dosiahnuť jednoznačné stanovisko.

Polemika sa odohráva nielen na literárnovednej pôde, ale nadobudla taktiež charakter celospoločenskej (resp. interdisciplinárnej) diskusie, čo je vcelku príznačné pre ruskú kultúru, ktorá ma bez pochyb predovšetkým literatúrocentrickú povahu, nakoľko „pre Rusko je literatúra východiskovým bodom, symbolom viery, ideologickou a morálnou základňou“ (Genis, Vajl, 2011). Diskusia sa rozpútala už počas „perestrojky“, keď boli v roku 1988 na stránkach *Literaturnoj gazety* uverejnené materiály okrúhleho stola pod názvom "Mali by sme sa zrieknuť socialistického realizmu?", ktoré sa stali prvým pokusom o „pomenovanie javov správnym menom“. Podľa názoru V. Kovského „socialistický realizmus je objektívnym spôsobom vývoja literatúry v sovietskom období. Na základe danej metódy boli vytvorené talentované diela, a ich by sme sa nemali zriecť...“ (Kovskij, 1988). Jeho oponenti sa snažili dokázať opak, a to že talentované diela boli vytvorené nie na základe alebo vďaka, ale práve napriek metóde socialistického realizmu, a s ich argumentáciou je ťažko nesúhlasiť. Nasledovná polemika (trvajúca až do dnešných dní) sa odohráva prevažne v nihilistickom duchu, a má dve základné tendencie. Prvá z nich stavia socialistický realizmus do „mimoumeleckej“ (resp. „maloumeleckej“) pozície a logicky „preškrtať“ spisovateľov, ktorí k nemu boli priradení (i keď popritom súbežne otvára ďalšiu rozsiahlu polemiku o „správnej kategorizácii“ ruských sovietskych spisovateľov). Umelecká hodnota sa pritom odopiera napr. aj M. Gorkému alebo V. Majakovskému (A.Genis, J. Karabičevský, B. Paramonov) a ďalším spisovateľom uznávaným nielen v ruskom ale aj celosvetovom literárnom kontexte. Druhá tendencia vníma socialistický realizmus ako mýtický „teoretický fantóm“ vytvorený v 30. rokoch, existujúci len v prácach ideologicky podmienenej sovietskej literárnej vedy a majúci len „málo spoločného so skutočnými estetickými hodnotami vytvorenými ruskými (sovietskymi) spisovateľmi XX storočia“ (Smirnovová, 1991). Tváriť sa však, že žiadny socialistický realizmus v praxi vlastne neexistoval by bolo veľkou metodologickou chybou, vedúcou ku podceňovaniu až plnej ignorancii objektívne podmienených literárnych a mimoliterárnych procesov XX. storočia. Ukazuje sa, že pre zaradenie diela medzi socialisticko - realistické je podstatný spôsob jeho interpretácie. Ten podmieňuje, že diela, „ktoré sa zdajú byť vytrhnuté z rozmanitých literárnych orientácií sa stávajú spriaznenými“ (Clarková, 2000). Veľmi podstatné je taktiež v procese interpretácie odkryť miesto subjektívneho prvku v štruktúre textu. Oskar Čepan ho napríklad vidí predovšetkým v probléme autorskej realizácie a v „primeranej súhre umeleckej metódy a štýlotvorných

postupov“ (Čepan, 1984). A práve v otázke posúdenia „umeleckej metódy“ socialistického realizmu dnes v ruskej literárnej vede je najviac protichodných názorov.

Jednou z pozitívnych črt súčasných literárnovedných výskumov je aj integrácia donedávna marginalizovaných tém do vedeckého bádania. Významnou zložkou integrovaného literárnovedného výskumu je aj usúvzťažnenie skúmaných literárnych javov s ich recepčným poľom a ich ideologickými, pragmatickými a ďalšími determinantami. Viacerí ruskí literárni teoretici aj naďalej uznávajú socialistický realizmus ako plnoprávnu umeleckú metódu (Grojs, Smirnov, Gangus, Paramonov), niektorí k nemu dokonca zaraďujú aj vo svojej podstate antisovietsku tvorbu V. Grossmana, A. Solženicina a G. Vadimova. Široko sa skúma genéza socialistického realizmu v teórii a praxi, ako dôsledok snahy prehodnotiť a správne pochopiť sovietske literárne dedičstvo „nie samizdat, nie tamizdat, ale to legálne, vrátane *Rozoranej celiny*. A nachádzame tam paradoxne množstvo inej literatúry, iných zmyslov, iných odtieňov, iných hodnotení udalostí, než sme si zvykli programovo nachádzať..“ (Novikovová, 1986). Veľmi zaujímavou v danom smere je aj učebnica Čekalovovej a Jegorova *Dejiny ruskej literatúry XX. storočia. Sovietska klasika. Nový pohľad*, v ktorej sa čitateľovi predkladá moderná, oslobodená od ideologických stereotypov minulosti interpretácia tvorby Gorkého, Majakovského, Jesenina, Fadejeva, Šolochova a Leonova, v ktorej autori vyjadrujú nádej, že sa naplnia slová M. Osorgina, ktorý ešte v roku 1924 písal, že raz „sa skončí čas politických, ideologických hodnotení a umelecká kritika znovu skúsi byť nestrannou, nezaujatou, a vtedy sa rovnakého uznania dostane aj „belogvardejke“ Cvetajevovej aj „komunistovi“ Majakovskému“(Osorgin, 1924).

Zaujímavý postoj k pojmu *socrealizmu* zaujíma popredná ruská literárna vedkyňa Timinová, autorka a editorka viacerých literárnovedných publikácií a učebníc, ktorej sa občas doslova podarí „obísť“ diskutabilný termín: „Pri analýze evolučných ciest a smerov estetiky súčasného literárneho procesu sa nedá nevenovať pozornosť osudu a úlohe *realizmu* na prelome storočí. Nemôžeme podceňovať dôležitosť *úlohy ruského realizmu* počas celého 20.storočia, mená Bunina, Gorkého, Andrejeva, Kuprina, Šolochova, Leonova, A.Tolstého, V. Nekrasova, Panovovej a iné sú dôležitou dominantou ruského 20.storočia“ (Timinová, 2011). Vo vete nenachádzame ani len slovo o socrealizme v súvislosti s menami Gorkého, Šolochova, Leonova, Panovovej. Realizmus, a dosť. Na druhej strane ďalej v tej istej učebnici nachádzame: „Spisovatelia navždy zasiahnutí sovietskou školou ...si už nevedia očistiť vlastnú hlavu od nekonečnej dlhohrajúcej platne socrealizmu s jej Čapajevovými, Matkami a Mladými gardami...“. Takže v kritickom kontexte je Gorkyj už na „platni socrealizmu“, a o Fadejevovi a Furmanovovi sa ani len nediskutuje, jednoducho sú zaradení podľa svojich významných (bez pochyb ale socrealistických) diel. V učebnici Lejdermana-Lipoveckého, ktorá nie je o nič menej populárna ako učebnica Timinovej, je v otázkach klasifikácie autorov v súvislosti s metódou socrealizmu ešte väčšia neprehľadnosť a názorový eklektizmus. Používa pojmy „ pod maskou socrealizmu“ (Leonov), „nová umelecká stratégia“ (Pasternak), „socrealizmus s ľudskou tvarou“ (autori „odmäku“ a následné aj Rybakov, Tendrjakov, Aksjonov, Jevtušenko, Granin, Baklanov), „ďalšie mutácie socrealizmu“ (Abramov, Zalygin, Granin, Dudincev, Geľman, Ajtmatov), „tichá lyrika a dedinská próza“ (Rasputin, Žigulin, Belov, Šukšin, Astafjev), „groteska v poézii a próze“ (Galič, Vysockyj, Aksjonov, Aleškovskij, Vojnovič, Iskander), „intelektuálny smer“ (Dombrovskij, Trifonov, Strugackyje, Adamovič, V.Bykov), ako aj smer „ za hranicami socrealizmu“ (Solženicin, Šalamov, Kazakov, Terc, Ajgi). Napriek tomu, že termín socrealizmus je zjavným východiskovým bodom pre autorov pri pokuse o systematizáciu, prichádzajú napokon k záveru, že „hlavnou vnútornou úlohou liberálnej sovietskej literatúry 60-80 rokov bol návrat k tradíciám kritického realizmu 19.storočia akoby „cez hlavu“ socrealistickej mytológie“ (Lejderman, Lipovecký, 2003) Svoju teóriu rozvíjajú konštatovaním, že západná literárna veda považuje dejiny realistickej tradície v literatúre za ukončené (citujú pritom známu prácu

Realism and the Contemporary Novel R. Williamsa). Oni sami sa však s termínom rozlúčiť nechcú, a preto v posledných kapitolách učebnice navrhujú a zdôvodňujú koncepciu “postrealizmu” v súčasnej literatúre. Autori podobných monografií a učebníc v Rusku sú dnes postavení pred otázku aktuálnej reinterpretácie viacerých literárnovedných „axióm“ 20. storočia a potreby aktualizácie určujúcich vektorov vedeckého smerovania a objektu výskumu.

Diskusia sa samozrejme neodohráva len na akademickej pôde. Na akademickej pôde sa vlastne problematika iba začína a následne sa logicky reflektuje do aplikovaných metodologických a didaktických súvislostí, ktoré nadobúdajú praktický rozmer v sfére školského vzdelávania, čo podnecuje ešte širšiu a búrlivejšiu, doslova celospoločenskú polemiku. Diskusia sa najprv vzťahovala na tzv. „povinné minimum obsahu stredoškolského všeobecného vzdelania z literatúry“, schváleného v roku 1999 ministerstvom vzdelávania a vedy RF (http://www.ed.gov.ru/ob-edu/noc/rub/p_min/pr56-1.html#4) a vzťahovala sa prevažne na problematiku opodstatnenosti zaradenia niektorých diel „zdiskreditovanej metódy“ do povinnej vzdelávacej výbavy súčasných maturantov. Aj napriek všetkým pochybnostiam a protiargumentom a taktiež v duchu známeho ruského hesla „z pesničky slovo nevyhodíš“ tam naďalej sú aj Gorkyj, Majakovskij, Šolochov, Abramov, V. Bykov, Trifonov, Vampilov, Belov, všetci spojení formuláciou „получившие общественное признание современников“, avšak termín *socialistický realizmus* už sa nespomína. Zrejme to nechávajú na kreativitu a individualitu prístupu konkrétnych stredoškolských pedagógov. V otázkach jednotnej celoštátnej skúšky (ЕГЭ) môžu už študenti tento pojem nájsť, a to ako na skúške z literatúry, tak aj z dejepisu. V roku 2012 diskusia na danú tému znovu ožila, a to v súvislosti s tzv. *Путинским списком*, čo je „100 kníh z histórie, kultúry a literatúry národov RF, odporúčaných žiakom ku samostatnému čítaniu“. Na podnet prezidenta Putina (vtedajšieho premiéra) ho vypracovali odborníci z Ruskej Akadémie Vied (РАН) a v januári 2013 bol oficiálne rozoslaný ministerstvom vzdelávania RF do všetkých regiónov. Čo si vládni iniciátori od neho sľubujú v praxi je ťažko predpokladať dokonca aj v teoretickej rovine, avšak z hľadiska našich úvah je to zoznam bez pochyb zaujímavý. V otázke reflexie dejín v literárnych dielach 20. storočia je daný zoznam každopádne reprezentatívny, avšak z hľadiska usúvzťažnenia ideológie a literárnej hodnoty v predkladaných „položkách“ je miestami nesúrodý. Podrobnejšia analýza spomínaného zoznamu nie je predmetom nášho článku, avšak sympatické susedstvo „Тимура и его команды“ Gajdara a „Очерков русской смуты“ Denikina, „Молодой Гвардии“ a „Разгрома“ Fadejeva s „Беседями о русской культуре“ Lotmana, „Как закалялась сталь“ N. Ostrovskeho s „Императором Александром III“ Bochanova svedčí o tom, že autori zoznamu predpokladajú nevšedný intelektuálny záber mladej ruskej generácie, čo je bez pochyby jav sám o sebe potešujúci. Škoda, že nie je uvedené aj poradie, v akom by žiaci v svojich dobrovoľných mimoškolských aktivitách mali postupovať pri čítaní. Čo skôr, Denikin alebo Fadejev, Lotman alebo N. Ostrovskij? Majú pritom sami precítiť a oceniť estetickú hodnotu daných diel, alebo ich predsa len niekto zorientuje v škole na hodinách literatúry? V otázkach správnej ideologickej orientácie ich zrejme majú usmerniť na hodinách dejepisu. Je nám jasné, že vzťah ideológie a literatúry nemôže byť zjednodušujúco chápaný ako vzťah determinácie, ale môžeme o ňom uvažovať ako o jave prirodzene historicky spätom s literárnym vývinom. Aj negatívne vnímaná spoločenská objednávka môže mať za následok vznik esteticky hodnotných diel. Skôr však ako výnimka potvrdzujúca pravidlo a „Разгром“ Fadejeva podľa nášho názoru žiadnou šťastnou výnimkou nebol. Zároveň v súvislosti práve s literárnou výchovou mladej generácie si nielen pedagógovia, ale aj teoretici veľmi dobre uvedomujú fakt, že bezhlavá démonizácia samotného pojmu *socialistický realizmus* a súvisiacich s ním diel a mien na strane jednej, a plná absencia nielen ideologickej ale akejkolvek cenzúry v kultúre súčasnej doby „konca ideológie“ na strane druhej vedú k totálnej komercionalizácii a často až

bulvarizácii mládeži predkladanej súčasnej literatúry. Fakticky oslobodenie kultúry od štátnej ideologickej kontroly a cenzúry nastalo v roku 1990 prijatím zákona o zrušení cenzúry. Skončilo sa tak obdobie rozdelenia literatúry na neoficiálnu a oficiálnu, obdobie existencie „samizdatu“ a „tamizdatu“, obdobie ideologicky zafarbenej hierarchickosti literárneho priestoru. Nastal čas reinterpretácie a objektívnej kontextualizácie rozsiahleho literárneho dedičstva, formulácie jeho ideologicky nezaťaženej periodizácie ale aj konfrontácie s ďalšími (pre ruský priestor relevantnými) európskymi kultúrnymi priestormi.

Musíme zdôrazniť, že výskum estetických hodnôt a ideologických zámerov literárnych diel a mimoliterárnych ideologických súvislostí, dnes tak široko zahájený v Rusku, nemá ani zďaleka lokálny charakter a význam. Známe ešte z čias druhej svetovej vojny slová spisovateľa Georga Orwella sú naďalej aktuálne aj v celosvetovom kontexte: „dnes je epocha spolupodieľania, spolupatričnosti, zodpovednosti, a nie ľahostajnosti, nezúčastnenosti, a preto je ťažké uznať umelecké, literárne hodnoty knihy, obsahujúcej myšlienky, s ktorými vy nesúhlasíte. Literatúru zatopila politika v najširšom význame daného slova...“ (George Orwell, 1989). Ruská literárna veda dnes (po dlhom čase) konečne vykročila smerom oddeľovania „zrna od pliev“, večných umeleckých, estetických hodnôt od rýchlo pominuteľných hodnôt ideologických. A samozrejme nebola to iba ruská literárna veda, veď otázky reflexie súčasnej literárnohistorickej vedy pojmu socialistický realizmus sú nastolené taktiež vo všetkých bývalých socialistických krajinách. Tu sa okrem iného naskytuje aj zaujímavý komparatívny kontext. Veľmi podnetným je v tomto smere zborník *Súčasný výskum literárnych procesov v slovenskej a ruskej literárnej vede (Issledovanie literaturnych processov v slovackom i rossijskom literaturovedenii na sovremennom etape*, editori: Eva Maliti, Jurij Azarov, 2012), v ktorom jednotlivé štúdiá vytvárajú rôznorodé tématické spektrum v snahe obsiahnuť obraz ruskej literatúry 20. storočia zohľadnením širšej spoločenskej a kultúrnej kontextualizácie jednotlivých zistení a literárnych javov. V kontexte nami skúmanej problematiky sa v ňom nachádza veľmi zaujímavá analytická štúdia L. Širokovovej, ruskej odborníčky v oblasti výskumu slovenskej literatúry z Inštitútu slavistiky RAV, ktorá vo svojom komparatívne ladenom príspevku s názvom *Социализм: опыт научной рефлексии в XXI веке* (Socialistický realizmus: skúsenosť vedeckej reflexie v 21. storočí) podrobne mapuje súčasné slovenské a ruské literárnovedné výskumy a publikácie venované záväznej a nejednoznačnej problematike reinterpretácie dedičstva socialistického realizmu 20. storočia. Podnetom a zámerom podobných výskumov, podľa autorky, nie je len ideologické vyrovnávanie sa s minulosťou, ale s odstupom času akási potreba o explikáciu daného zložitého pojmu, vykladaného aj ako literárny smer, ako metóda, ako „štátne umenie“ (Širokovová, 2011). Autorka porovnáva špecifiku „sorealizmu“ v slovenskej a ruskej literatúre na príklade románov *Tichý Don* a *Rozoraná celina* M. Šolochova a *Červené víno* a *Drevená dedina*. F. Hečka a podčiarkuje pritom logickú „odvodenosť a druhoradosť“ slovenského socialistického realizmu daného obdobia. Slovenská literárna vedkyňa Soňa Pašteková vo svojej štúdii *K súčasným podobám literárnej histórie* vo vyššie spomenutom zborníku analyzuje nové aspekty výskumu literárnych dejín, príznačné v súčasnosti nielen (v prvom rade) pre ruskú, ale aj pre slovenskú a českú literárnu vedu. Autorka podrobne a vecne mapuje súčasnú vedeckú polemiku týkajúcu sa spôsobu vytvárania literárnych dejín v priestore ruskej literárnej vedy a zdôrazňuje taktiež snahu ruských literárnych vedcov hľadať východisko z metodologickej krízy v alternatívnych koncepciách historizmu, odlišných od modelov západnej literárnej vedy. Konštatuje pritom, že „literárni historici naďalej využívajú predovšetkým literárne smery a s nimi súvisiace umelecké tendencie, zoskupenia a školy, teda klasickú periodizáciu literárneho procesu“ (Pašteková, 2011). V súvislosti s netradičným prístupom k literárnym dejinám sa autorka podrobne venuje originálnym úvahám M. Gasparova, ktoré sa stali podnetnými pre mnohých ruských vedcov. Obe literárne vedkyne vychádzajú z teórie medziliterárnosti a

medziliterárnych spoločností slovenského literárneho teoretika D. Ďurišina, široko uznávaného aj v Rusku, podľa ktorej dejiny národnej literatúry predstavujú len komponent (ktorý napriek všeobecne rozšírenej mienke nie je univerzálny) komplexov vyššej úrovne, medzi ktorými je „konečným“ a „najvyšším“ spoločenstvom svetová literatúra. Je to jeden z ďalších mimoriadne produktívnych a súčasne aktuálnych výskumných smerov, a síce otázka rozšírenia socialistického realizmu ako umeleckého smeru (v diachrónnom aspekte) a pokus usúvzťažnenia estetickej hodnoty a ideologického pragmatizmu daných literárnych diel (zo súčasného hľadiska) v kontexte svetovej literatúry.

Literárnovedných výskumov, ktoré vyústili do vedeckých článkov, monografií, učebníc aj popularizačných publikácií je dnes v Rusku množstvo a ich podrobná analýza samozrejme nemôže byť predmetom jedného článku, nakoľko oni vytvárajú mimoriadne široké spektrum rôznych východísk a inštrumentária v rámci rozlične zameraných literárnovedných škôl. Pred literárnou vedou v Rusku dnes stojí neľahká úloha, a to syntéza novej reflexie tvorby XX. storočia, tvorby ideologicky nezaťaženej periodizácie literatúry, objektívneho komplementárneho výskumu fenoménu socialistického realizmu a jeho estetických hodnôt, teda estetickej reality „bez zohľadňovania ktorej celkový literárny kontext vývinu ruskej kultúry nebude celistvým“ (Golubkov, 1992). V zásade sa dá konštatovať, že spoločným bodom podobných bádání dnes je príklon k synchronne – diachrónnemu usúvzťažneniu kultúrnej pamäte a dôraz na historickú kontinuitu a mimoliterárny kontext.

Literatúra

CLARK, K.: *The Soviet Novel, Third Edition: History as Ritual*, Indiana University Press, 2000. ISBN-10: 0253337038, 344s.

ЧЕПАН, О.: *Стимулы реализму*. Bratislava : Tatran 1984

PAŠTEKOVÁ, S.: K súčasným podobám literárnej histórie. In *Súčasný výskum literárnych procesov v slovenskej a ruskej literárnej vede*, Eds. Eva Maliti, Jurij Azarov, Bratislava : SAP - Slovak Academic Press : Ústav svetovej literatúry SAV, 2012, s. 86-94. ISBN 978-80-89607-01-3.

WILLIAMS, R.: Realism and the Contemporary Novel, IN *20th Century Literary Criticism: A Reader*, Ed. by David Lodge. — L.; N. Y.; Gongman, 1972, 583 s.

БЕЛАЯ, Г.: Антология русской советской критики. О политике партии в художественной литературе. IN *Вопросы литературы*.- 1993.- № 3.

БЫКОВ, Д.: *Советская литература. Краткий курс*, Москва, ISBN 978-5-91631-182-2; 2013, 414 s.

ВАЙЛЬ, П., ГЕНИС, А.: *Родная Речь. Уроки Изящной Словесности*, КоЛибри, Азбука-Аттикус, 2011, ISBN: 978-5-389-02130-3

ГОЛУБКОВ, М.: *Утраченные альтернативы. Формирование монистической концепции советской литературы. 20-30-е годы*. М., 1992

ЕГОРОВА, Л., ЧЕКАЛОВ, П.: *История русской литературы XX века. Советская классика. Новый взгляд.*, Москва- Ставрополь, 1998

КОВСКИЙ, В.: Культ метода: причины и следствие, IN *Литературная газета*, 1988

ЛЕЙДЕРМАН, Н., ЛИПОВЕЦКИЙ, М.: *Современная русская литература. 1950-е - 1990-е годы (в 2 томах)*, Москва: Академия . 2003. 413 s. ISBN: 5-7695-1453-1, 413 s.

НИКОЛАЕВ, П. (гл. ред.): *Русские писатели 20 века: Биографический словарь*, М., 2000.

ОРУЭЛЛ, Д.: *Литература и тоталитаризм: „1984“ и эссе разных лет*, 1989 , Москва, ISBN: 5-01-002094-7

ОСОРГИН, М.: Чтобы лучше ощущать свободу (Из "Воспоминаний") IN *На чужой стороне*. 1924. No 8., 119 s.

НОВИКОВА, М.: *Прекрасен наш союз: Литература-переводчик-жизнь*: Литературно-критические очерки, Радянський письменник, 1986., 224 с.

ТИМИНА, С. (гл.ред.): *Современная русская литература конца XX — начала XXI века*, учеб. пособие для учреждений высш. проф. образования, М., Издательский центр «Академия», 2011, 384 с., ISBN 978-5-7695-6780-3

ТИМИНА, С., ЧЕРНЯК, М.: *Русская литература XX века в зеркале критики*. Хрестоматия, 2003, ISBN 5-8465-0081-1

ШИРОКОВА, Л.: Соцреализм: опыт научной рефлексии в XXI в. *In Súčasný výskum literárnych procesov v slovenskej a ruskej literárnej vede*, Eds. Eva Maliti, Jurij Azarov ; Bratislava, Slovak Academic Press : Ústav svetovej literatúry SAV, 2012, s. 95-107. ISBN 978-80-89607-01-3.

Абстракт

В нашей статье мы рассматриваем актуальную сегодня проблематику новой интерпретации литературного наследия XX века на материале (преимущественно) русской советской литературы. Анализируем при этом не только основные подходы по вопросу её переоценки, появившиеся за последние 20 лет в русском литературоведении, но и пытаемся выяснить отношение к методу социалистического реализма в наиболее популярных сегодня в России учебниках по литературе XX века. Внимание уделяем также и позиции „официальных образовательных ведомств“ РФ по вопросам содержания (обязательных и рекомендуемых) программ чтения по русской литературе анализируемого периода.

Tento príspevok je súčasťou riešenia grantového projektu VEGA 1/0078/13 *Kľúčové etapy vývoja ruského umenia 19. a 20. storočia a ich rezonancia v európskom kultúrnom priestore*.